

ת פ א ר ת ר א ד ז י ן

יוצא לאור על ידי מרכז מוסדות חסידי ראדזין
בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

ב"ה גיליון פרשת האזינו תשפ"ג

פניני הליכות קודש של כ"ק מרן אדמו"ר זצ"ל

לימי ערב חג הסוכות [7]

הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וְאֶדְבְּרָהּ, וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ אֲמִרֵי־פִי

למה נקט ב"שמים" לשון "וְאֶדְבְּרָהּ", ואלו ב"ארץ" לשון "אֲמִרֵי־פִי"?

מבאר מרן בעל "מי השלוח":

ההבדל בין בחינת "שמים" לבחינת "ארץ" הינו, כי "שמים" זהו בחינת מוח וחיכמה שבאדם, המשיג מושגים שמימיים גבוהים; ואלו "ארץ" זו בחינת לב שבאדם, דוגמת "ארץ" הקולטת ומרגשת בנימת הדברים.

זהו גם החילוק באופן קבלת דברי תורה מצד אדם:

מוח שבאדם, מסמל ומגלם את כוח השגת השכל שבאדם המשול ל"שמים", המסוגל לקבל ולספוג לתוך קרבו אף דברים קשים בבחינת "וְאֶדְבְּרָהּ" שהם דברים קשים כגידים, זאת בשל היותו מהווה מרכז לכוחות הגדולים המצויים באדם. אי לכך, הפנייה אל השכל שבמוח נעשית בנוסח "הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם – וְאֶדְבְּרָהּ".

ואלו "לב" משול הינו ל"ארץ", הפְּמָה תדיר לישועה ולדברים שנמסרים בסגנון נוח ומקבל, הנקלטים בנקל בליבו של אדם. לכך אל 'הלב' פונה התורה בסגנון 'אמירה' שהיא לשון רכה, כנאמר "וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ אֲמִרֵי־פִי".

כל סגנון אמירה מותאם אפוא באופי הדברים, לפי כוחו של 'מקבל'.

(מי השלוח)

עוד מנהיר רבנו "מי השלוח":

"שמים" ו"ארץ" – הינם שני מיני כוחות, שאדם נמשך אחריהם.

"שמים" – הם בחינת 'גאות' שבאדם, שבגובה ליבו אדם מדמה עצמו לבחינת 'שמים'. ואלו "ארץ" הינה בחינת אדם הנעצב אל ליבו ונמשך בזאת אחר יסוד "עפר" וארציות שבו, המושכת אדם לכיוון מידות העצלות והעצבות, המשביתים את כוח החיים שבאדם. משני מידות הללו יש לאדם ובפרט ל'תלמיד חכם' להיזהר בם, וכנגד הללו יש צורך לכוון במיוחד בצורות פנייה שונות.

כשפונים לייסר אדם המצוי בבחינת "שמים", היינו שראשו בשמים וכולו מלא גבהות, יש לעתים להשתמש בלשון "וְאֶדְבָּרָה" שהם 'דברים הקשים כגידים', המבטלים גאוה היתירה שבליבו. זהו "הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם" – וְאֶדְבָּרָה.

ואלו כאשר פונים אל המצוי בנפשו בבחינת "ארץ", שהינו נמשך אחר מידת נמיכות ושפלות ושקוע בעצבות – לאדם במצב כזה מן הצורך להשתמש בלשון "אמירה" שהינה 'לשון רכה', בדברים נוחים ומתקבלים המושכים נפשו של אדם ומתיישבים היטב על ליבו. וזהו "וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ אֱמִרֵי פִי".

(מי השלוח)

*

יַעֲרַף פֶּמֶטֶר לְקַחֵי, תִּזְלַל פֶּטֶל אֱמֶרֶתִי... [לב, ב]

מה הן שתי בחינות הללו שבכתוב, המכונות בלשון "יַעֲרַף פֶּמֶטֶר" ו"תִּזְלַל פֶּטֶל"?

מנהיר רבנו הקדוש בעל "תפארת יוסף":

בכל אדם קיימות שתי בחינות אלו, האחת הינה בחינת "הסתר", והשנייה בבחינת "גילוי". לכל בחינה ובחינה שמצוי בה אדם, מופיע כנגדה צורה מיוחדת בהשפעת דברי תורה על האדם – שמתאימה כפי מצבו.

כאשר אדם הינו מצוי במצב של "הסתר" כאשר דברי תורה אינם מאירים אצלו בבהירות – יופיעו דברי תורה בנפשו בבחינת "יַעֲרַף פֶּמֶטֶר". "יַעֲרַף"

היינו מלשון 'עורף', שדברי תורה אז כמו אוהזים בעורפו של אדם ואינם מניחים לו לעזוב רצונו יתברך, אלא מחזיקים בו היטב.

ואילו בעת שבוקע אדם הסתר זה והינו נעמד בבהירות מול רצונו יתברך – דברי תורה מושפעים עליו בבחינת "תִּזְלַ פִּטְל אִמְרָתִי", כטל הזה המטיף על נפשו טללים של תחייה.

(תפארת יוסף)

*

הֲלֹה' תִּגְמְלוּ-זֹאת, עִם נִבְל וְלֹא חֶכֶם (לב, ו)

מהו פשר הכינוי 'נבל' המהווה היפך ממידת 'חכם'?

אומר על כך מרן בעל "אורחות חיים", בשם אביו הקדוש מרן "בית יעקב":

"נבל" בהקשר הפסוק מתפרש מלשון "וּכְנַבְלַת מִתְאַנָּה"¹ דהיינו תאנה אשר נבלה בטרם זמנה, שהינה בלתי גמורה ובשילה בכדי לאוכלה. בלשון הגמרא נקראת תאנה זו "פגה", מלשון "הִתְאַנָּה חֲנֻטָה פְּגִיחַ"².

ואכן בגמרא³ מבואר, שבת שבע אשת אוריה החיתי ראויה הייתה לדוד המלך, אלא שאכלה 'פגה', היינו שלקחה בטרם זמנה, שאלמלי המתין דוד, היה אוריה נופל במלחמה ואז הייתה ראויה לדוד לכתחילה. וכן בנוגע לחטא אדם הראשון מבואר בספרים, שאלמלי היה אדם הראשון ממתין לשבת, הייתה מותרת לו אז אכילת 'עץ הדעת' והיה נעשה באמצעות אכילה זו רוחני ומזוכך יותר, אבל המהירות של אדם היא שעמדה בעוכריו, שנתפתה לאוכלו באיסור בטרם הגיע זמן אכילה זו⁴. הרי לנו, שדברים שהינם בעצם מיועדים לאדם, אם חוטפם בטרם זמנם נחשב זאת בעצמו עבור אדם לחטא.

כך הדבר בכל מי שגנב מחברו, שאף כי הצליח במעשיו וקיבל ממון חברו, אין זאת אלא לפי שהדבר היה מיועד אליו מלכתחילה, אולם האדם כסיל

¹ ישעיה לז, ג. וכפי' הגמ' (ברכות מ:): תמרי דזיקא, פ' תמרים שהרוח משין (רש"י). ההשוואה הזו חסרה במקור, והשלמנוה מדעתנו בס"ד.

² שיר השירים ב, יג. ובמצודת ציון: יציאת הפירות והיראותן קודם גמר בישולן תיקרא חנטה.

³ סנהדרין קז, א.

⁴ השוו פירוש 'אור החיים' הקדוש על הפסוק (ויקרא יט, כו) "לא תאכלו על הדם" שכתב בזה הלשון: 'לרמוז מה שאמרו חז"ל (ב"ר כא) כי אדם הראשון חטא באכילת עץ הדעת קודם זמן התירו שהוא בחינת ערלה, שאם היה ממתין עד ליל שבת קודש היה מקדש על היין [=למ"ד עץ הדעת גפן היה] וכו'. וכן כתב בפרשת בראשית על הפסוק (בראשית א, כט) "ואת כל העץ אשר בו פרי עץ" ע"ש. והדברים עתיקים.

בחושך הולך ונכנסת בו רוח שטות ואין ברגליו לחטא, אי לכך זוכה הוא אמנם בדבר, אכן מחמת המהירות ופזיזות שבה נהג בבחינת 'פחז פמים'⁵ נכרכת התוצאה אצלו במעשה חטא, וסופו כאב לב.

תחת סימן זה עמדו גם רוב חטאי ישראל בדור המדבר, כגון 'חטא העגל' כאשר חפצו ישראל לפי המכואר בספרים לחטוף השפעות גדולות שטרם הורשו בהן⁶, וכן 'חטא המעפילים'⁷ וכיוצא בהם.

וזהו שאמר הכתוב "עם נָכַל וְלֹא חָכָם", היינו שלא חכמו במהירותם זו בבחינת "פחז פמים", שרוב דברי חטא אלו היו מקבלים ומושפעים בהם בהיתר וברשות, והחטא בהם היה נמנע מהם, אלמלי התאזרו בסבלנות ליטול כל דבר רק לפי חפצו ורצונו יתברך, ואילו עתה שנחפזו וביקשו הדבר תיכף בשעה שהתאוו לו, הרי זה בבחינת "עם נָכַל וְלֹא חָכָם".

[סוד ישרים, תנינא]

*

בְּהִנְחַל עֲלֵיוֹן גּוֹיִם, בְּהִפְרִידוֹ בְּנֵי אָדָם, יֵצֵב גְּבֻלַת עַמִּים,
לְמִסְפַּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. כִּי חֵלֶק ה' עִמּוֹ, יַעֲקֹב חָבַל נַחֲלָתוֹ [לב, ח-ט]

את קישור ותוכן הפסוקים, מבאר מרן בעל "תפארת יוסף" זי"ע – בדרך זו:

אומות העולם – מבאר רבנו – מחזיקות בד בכד עם רעתם ומשובות ליכם, במידות יקרות ובכוחות גדולים היכולים לשמש לצד הקדושה ולקיום רצון השם. שכן אפילו בנוגע לבעלי חיים למדונו חז"ל על הפסוק "מִלְּפָנָיו מִפְּתָמוֹת אָרֶץ, וּמֵעוֹף הַשָּׁמַיִם יְחַכְּמֵנוּ"⁸ – "אלמלא ניתנה תורה, היינו לומדים צניעות מחתול, גזל מנמלה, עריות מיונה, דרך ארץ מתרנגול"⁹. הרי לפנינו, שבכל נברא ונברא שבעולם, ואף בקרב בעלי כוחות נטולי משטר ורסן, מצויות מעלות ומידות מסוימות שניתן להתלמד מהם.

⁵ בראשית מט, ד.

⁶ השוו דברי 'מי השלוח' סדר כי תישא בסוף ד"ה 'אם אין פניך הולכים', שכתב ש'עגל' לשון 'מהירות', ע"ש.

⁷ ראו 'צדקת הצדיק' להגה"ק ר' צדוק הכהן, אות מו.

⁸ איוב לה, יא.

⁹ עירובין ק, ב.

אלא שהבדל תהומי קיים בין מהותן של אומות העולם, לבין מהותם הקדושה של ישראל להבדיל. שכן אצל אומות העולם, פועלים כוחות הללו בסימן 'פירוד' מוחלט ותלישות ממקור הקדושה. הללו שקועים במידותיהן כליל מבלי תכלית של 'עבודה', הלכך נשארות הנה על מידותיהן ומעשיהן פרודים ומפורדים מן הקדושה. מה שאינו כן בישראל קדושים – שכל מהותם דבוקה ומחוברת למקורם העליון, הלכך שוקלים המה כל צעד כפי תכליתו, ועל ידי כך מידותיהם הופכות להיות בבחינת 'חלק אלוה ממעל'.

זהו שאומר הכתוב:

"בְּהִנְחִיל עֲלֵיוֹן גּוֹיִם" – השם יתברך העניק והנחיל לאומות העולם כוחות שונים, אולם עם זאת "בְּהִפְרִידוֹ בְּנֵי אָדָם" – כוחות הללו שהאומות פועלות בהם תלושים בהן מן הקדושה, ושקועות אומות העולם במידות אלו מבלי מידה של 'דעת', הלכך אין הן מתקיימות על פי רצונו יתברך.

ואלו אצל ישראל קדושים לא כן הדבר אלא "כִּי חֵלֶק ה' עִמּוֹ, יַעֲקֹב חֶבְל נְחֻלָּתוֹ" – שישראל משתמשים בכוחותיהם למען תכלית הקדושה ולצורך העבודה כפי תכלית כל עניין, בכך מחוברים הם ישראל להשם יתברך ונחשבים בבחינת "חֵלֶק ה' עִמּוֹ".

(תפארת יוסף, האזינו)

*

צוּר יִלְדֶּךָ תְּשִׂי, וְתִשָּׁבַח אֵל מְחַלְלֶךָ (לב, יח)

מבאר רבנו הקדוש "מי השלוח":

מידת "השכחה" שפועלת בבני אדם, הינה כידוע 'בריאה בפני עצמה' שברא השם יתברך בעולם.

ויפה כוחה של מידת השכחה – לכמה עניינים שהם מועילים לאדם:

ראשית דבר, לצורך עניין לימוד תורה שעליו קיים ומושתת העולם. שכן לפי דברי המדרש¹⁰ אלמלא נבראה השכחה בעולם, אזי היה אדם לומד ואינו שוכח, ומתוך כך נמצא למד כל דבר פעם אחת בלבד ושוב אינו חוזר על

¹⁰ קהלת רבה, א-ז.

תלמודו, עד שלסוף יודע כל התורה ושוב הוא זונח את תלמודו חלילה. לפיכך ברא הקב"ה מידת "שכחה" בעולם, כדי שיהא אדם לומד ושוכח ממשנתו, ומתוך כך הינו עסוק וטרוד תדיר לחזור על תלמודו כדי שיתקיים בידו.

כמו כן מצינו בדברי חז"ל "גזרה על המת שישתכח מן הלב"¹¹, שכן אלמלא היה המת משתכח מלב החיים, לא היה העולם יכול להמשיך להתקיים, לפי שהבריות לא היו מפגינים צערם לעולם ונמצא היישוב עומד ובטל, והרי "לא-תהו בראה, לשבת יצרה"¹²!

כמו כן, יפה מידת 'השכחה' להשכחת כל מיני הרפתקאות שחולפות על ראשו של אדם בעולם הזה – ולעוד עניינים רבים כהנה.

אולם לצד כל זאת, בעת שאדם "מנצל" כוח שכחה זו שטבע הבורא יתברך באדם לטובתו, והינו שוכח מן הבורא יתברך בעצמו – בזאת עושה אדם שימוש בלתי הגון בדבר והיפוכו: שכן הבורא יתברך הרי טבע את כוח השכחה באדם לטובתו ולתועלתו, והנה האדם הולך ועושה בכוח זה שימוש כנגד רצון הבורא, לדאבון לב! וכן לא ייעשה.

זהו שמייסר כאן הכתוב את ישראל:

"צור ילדך תשי", וכי מי הוא שנטע בכך את יכולת השכחה, העומדת לך במהלך ימי חיך?? הקדוש ברוך הוא בעצמו. ואם כך, הכיצד רשאי אתה להשכיח עם זה הכוח בעצמו את שורש בריאתך אשר הימנו נבראת "ותשפח אל מחוללך" – בתמיהה?!

ייקח אפוא אדם 'מוסר השכל' כנגד כוח "השכחה" בזה גופו, ויזכיר לעצמו שאינו רק יציר-אנוש, ויודע לזכור תמיד את הבורא יתברך בכל אורחותיו!

(מי השלוח)

^^^^^^^^^^^^^^^^^^^^

¹¹ פסחים נד, ב.
¹² ישעיה מה, יח.

פניני מנהג

אוצר הליכות קודש בהכנות לקראת ימי "חג הסוכות"

כפי שנהג בהן כ"ק אדמו"ר מוהרא"י זצוק"ל

הקמת הסוכה:

א. כ"ק מרן זצ"ל היה נוהג במוצאי יום הקדוש, לתור ולבדוק בסוכתו מה צריכה היא הסוכה, וכיצד יש לבנותה, והיו מורידים הגג במקום הסוכה. (השוו: רמ"א בשולחן ערוך אורח חיים, סימן תרכ"ד סעיף ד).

ב. בניית הסוכה בכללותה ובפרט הנחת "הסכך" – הייתה אצל כ"ק מרן זצ"ל בגדר "מלאכת קודש" שנעשתה על ידו במלוא ההתלהבות הדקדוק והשמחה.

ג. בשנות מגורי אדמו"ר בחוצה לארץ, בעוד כוחו במותניו – היה כ"ק מרן זצ"ל בונה סוכתו מהחל ועד כלה כמעט במו ידיו, מבלי לחוס על כבודו, עמלו וטרחתו, בעת שהיה מדובר במצווה יקרה – מצוות סוכה.

ד. חביבותה של מצווה קדושה זו, הייתה עצורה כאש בעצמותיו של כ"ק מרן זצ"ל, עוד מימי קדם. מפורסם כי בימי עברה וזעם, בעת הסתתרותו של מרן זצוק"ל במעבה היערות לשם נמלט על נפשו מחמת המשחית יחד עם רעו וחסידו הרה"ח הבלתי נשכח רבי מוטל (מרדכי) רייכמן ז"ל מוולודאבה-חיפה-בני ברק (=אשר כ"ק מרן אדמו"ר זצ"ל כל ימיו החזיק לו טובה עצומה על כך, כמי שסייע בידו במסירות בהצלת נפשו בימי עברה וזעם) – בעת שנרדפו על צוואר מאימת השונאים הרשעים ואף מאימת הלשנות הגויים הפולנים שריחפה עליהם על כל צעד ושעל, עד שהיו נאלצים בכל עת לשנות את מקום מחבואם לבל יתגלו חלילה. הייתה זו כמובן שעת סכנה ממש בהקמת 'סוכה'. עמדו הם וחפרו "בור ודות" בעומק עשרה טפחים, וכיסוהו בענפי אילן ועשבים, באופן המוסווה ככל האפשר. כך קיימו הם במסירות-נפש ממש "מצוות סוכה" בתחתיות ארץ "בעומק בור ודות". כשסיפר זאת מרן זצוק"ל ברבות הימים, היה מדגיש בלשונו הזהב: "סוכה זו הייתה בהחלט 'צלתה מרובה מחמתה'..."

ה. כאמור, בשנות מגוריו הראשונות של מרן זצ"ל בחו"ל, היה בונה מרן את הסוכה במו ידיו. כמו כן היה טורח בהנחת הסכך (כשהשתמש בענפי עץ

אקליפטוס" ריחניים שגדל בסביבת מגוריו) את הסכך היה מרן זצ"ל קוצץ בעצמו במסור יד, תוך טרחות עצומות וטיפוס חוזר ונשנה על הסולם, והיה ממאן להיעזר באי מי לצורך כך (=פעם אף קרה שמעד ונפל מן הסולם בעת קציצת הסכך ונחבל, בנס לא הייתה החבלה רצינית).

1. אפילו בשנות מגוריו האחרונות בארץ ישראל, כאשר כבר לא עמדו לו כוחותיו לטפס על סולם ולהניח בעצמו הסכך – מכל מקום לא ויותר מרן זצ"ל, היה עומד בעת הנחת הסכך ומפקח בעצמו על עבודת הקודש, תוך מתן הוראות שונות, כאשר מידי פעם היה מצביע לכיוון חלל כלשהו שנשאר בפינה פלונית או באמצע, שם יש צורך לדעתו לעבות ולהוסיף "חתיכות" סכך.

(=בכלל, נראה שבפולין בימי קדם, בעיקר בקרב חוג חסידים ואנשי מעשה, היה המנהג להקפיד שיהיו כל פינות שבסוכה מסוככות היטב ולא הסתפקו בכך שתהיה "צלתה מרובה מחמתה" גרידא, אלא דאגו שלא יישארו "חללים" כלשהם באמצע הסכך ושכבת ה'סכך' תהיה עבה ואחידה כמידת האפשר¹³. ושמא משום הידור מצווה ונוי הסיכוך נהגו כן).

לאחר טרחה מושקעת מצד בוני הסוכה, כאשר הכול נבדק ונמצא כראוי, עלתה ארשת שביעות רצון על קלסתר פניו של מרן זצ"ל עם סיום העבודה, והיה מרן מתבונן בסוכה מכל צדדיה כשנהרת שמחה שפוכה על פניו, כשהוא מפטיר בלשון קדשו: "אֵ שיינע סוכה, אַ הערליכע סוכה!" (=סוכה נאה והדורה)

2. אף בניית סוכת "בית המדרש" (בארץ ישראל), הייתה מלווה בפיקוחו הצמוד של כ"ק מרן אדמו"ר זצ"ל. היו אלה שנים שבהם טרם ידעו מסוכות "מוכנות" כמו בימינו – כשסוכות מתוכננות ומוקמות בידי נגרים בעלי מלאכה ומומחים בדבר.

באותן השנים, היה מרן זצ"ל עומד בעצמו בטבורו של רחוב הגובל עם בית המדרש. היה זה מחוזה לראות כיצד "בעל המלאכה" (=יזכר לטוב היקר מר אנשל לנדא ע"ה, יהודי מסור ונאמן לאדמו"ר ממתפללי בית המדרש – שעזר וסייע בידי מרן זצ"ל במשך כמה וכמה שנים בהקמת הסוכה, כמו גם בעבודות שונות בבית מרן, מבלי תמורה) עומד על סולמו ועובר מפינה לפינה לצורך מלאכתו, ואלו מרן זצ"ל עומד למרגלות הסולם לבוש ב"קפטן" או ב'טלית

¹³ שוב ראינו בספר 'ביתו נאה קודש' (בעלזא) כרך תשרי, שבבעלזא נהגו לסכך בצפיפות רבה מאוד ובעובי גדול, יעוין שם מה שהאריך הרב המו"ל בזה. ואכמ"ל.

קטן, ומורה לאיש באצבע כיצד יעשה כאן ואיך יניח שם, כשמידי פעם מרן זצ"ל אף מושיט לו במו ידיו קרש [ל"ייסט"], או נוטל בעצמו הפטיש ו'דופק' מסמר בסוכה, על מנת לסייע במלאכתו בפועל כפיו ממש. ניכר היה במרן גודל רצונו להשתתף במו ידיו בפעולה הקשורה לסוכה, מלבד עצם הגשת הסיוע לזולת.

כל זאת נעשה לעיני עוברים ושבים, מבלי שמרן זצ"ל יחוס כלל על כבודו או מעמדו ואדרבה, הכול נעשה עם כל ה"ברען" והתלהבות האופיינית למרן זצ"ל, תוך השגחה על כל פרט כאמור. (=השוו 'שערי תשובה' בראש סימן תרכ"ו, מה שהביא בזה)

בחירת וקניית "ארבעת המינים":

א. מרן זצ"ל היה מדקדק מאד בקניית אתרוג מהודר למצווה, והיה משלם ביד רחבה עבור אתרוג מהודר. 'כסף' לא היה בעל משמעות יתירה אצלו בעת שהיה מדובר בהשגת אתרוג מהודר למצווה, מעולם לא תפס המחיר שיקול מכריע בעניין.

ב. רבנו זצ"ל היה מדקדק, מלבד על אתרוג נקי, שיהיה האתרוג בעל 'גידול' נאה וישר ועשוי כמגדל (וכלשון קדשו: "א שיינע גידול!") וכן שיהיה עשוי על פניו ערוגות עם 'שקיעות ובלטות'. כמו כן הידר ליטול אתרוג עם 'פיטם' (=באותה תקופה מצויים היו בשוק המוני אתרוגים מבלי פיטם, אפילו יותר מאשר עם פיטם, ובפרט בין אלה שנמכרו בחזקת 'בלתי מורכבים' ולא בחזקת 'סתם'). וכן, שיהיה גוון האתרוג זהוב-חי (=לעבהאפט געהל), לא צהוב חזק, וכן לא ירקרק. בעניינים אלה היו למרן זצ"ל דרישות בלתי מתפשרות, אף כאשר האתרוג היה נקי. זאת כבר ידעו מראש אלה שהכניסו לפניו אתרוג לבחירה, שאתרוג נחשב עבורו "אתרוג" הראוי להתבוננות רק לאחר שנמלאו בו תנאים אלו כפי מדרגותיהם. כמו כן חשוב היה אצל אדמו"ר, שיהיה האתרוג גדול בשופי ובעל מראה כללי של חשיבות.

לפני מרן זצ"ל הונחו כמה אתרוגים בזה אחר זה, למען יתבונן בהם. אף כאשר ראה עצמו מרן מאולץ "להחזיק" באתרוג מסוים מחמת מי שהביאו לפניו ושילם עליו ממיטב כספו – לא נתקררה דעתו של מרן עד שהביאו לפניו אתרוג נאה כחפץ לבו, ואז הסכים לברך עליו.

ג. מרן הסכים להסתכל על אתרוג (=באקוקען א אתרוג) רק לאור היום. היה רגיל לומר כי 'אתרוג' קשה לבדוק בשעות הלילה לאור החשמל, אלא לאורו של יום דווקא. וכאשר נטל בידו אתרוג שהיה נראה בעיניו, היה לוקחו סמוך לחלון פתוח אשר חדרו קרני השמש, ושם לאור היום היה מתבונן במתינות במראה האתרוג.

ד. בשנים הראשונות למגורי מרן בארה"ק, לא היו מצויים אתרוגים נאים בעלי גידול ופיטם, שיהיו גם בחזקת "בלתי מורכבים" ובעלי חותמת 'הכשר' כפי שמצוי כיום, ועל כל פנים לא היו נאים כמו אחרים. אז היו בדרך כלל מביאים לפני מרן שני סוגי אתרוגים, א' בלתי מורכב, והשני אתרוג "סתם" מפרדסים הרגילים דאז, היינו שהיו רק 'בחזקת' על פי רוב וכדומה. כמדומה שלפעמים ברך על זה ולפעמים על זה, או על שניהם יחד בזה אחר זה.

ה. "לולב" – מרן היה מבקש לולב גדל קומה בעל עובי ורוחב בשופי, בגוון ירקרק חי וטרי. כמו כן היה חשוב בעיני מרן זצ"ל אורך מידת הלולב, שיהא ארוך בשופי [=לאו דווקא מצד שיעורו, רק סבר שיש בזה הידור מצווה], ויהיה הלולב מיתמר ועולה כמקל.

ו. לא היה ניחא לפניו לולב פתוח שעליו פרודים זה מזה במקצת, אף אם התיומת שלו הייתה סגורה, אלא היה מהדר אחר לולב סגור שעליו דבוקים זה בזה, ולא היה אכפת בעיניו שיהיה סגור על ידי עץ אדום המכונה "קאר"א". היו שנים שבהן נטל לולב "קנעפל" ('כפתור') שעליו העליונות כפופות בראשן כלפי מטה, וראה בהם הידור ללולב (=כידוע שרבנו הרא"ש כתב על זה "אוהב אני לצאת בו").

בשנים הראשונות בארץ ישראל, לקח מרן זצ"ל לולב ארוך במיוחד משכמו ומעלה, עד שהיה בולט וניכר לעין מבין שאר כל הלולבים שבבית המדרש. אכן לאחר שאירע פעם אחת שהלולב נפסל בשל גובהו הרב, כאשר נתקל במאוורר תקרה בעת ההקפות של "הושענות", מאז פסק מליטול לולבים גבוהים כאלה, בשל חשש לפיסול הלולב.

איגוד הלולב:

בעבודת הקודש של "איגוד הלולב" היה מרן זצ"ל עוסק בערב יום טוב "בדחילו ורחימו" ובהתרגשות נפש, כאשר כל פרט ופרט נעשה מתוך כובד ראש ובמתינות ושימת לב מיוחדת, לפעמים מלווה באמירת פה, בדרך

כלל היה עוסק בכך כאשר סידור "דרך החיים" של הגאון מליסא זצ"ל פתוח לפניו, והיה מביט בהלכות שהכול ייעשה כראוי.

בבית מדרשו של מרן זצ"ל התפלל בזמנו יהודי זקן ונכבד בר אוריין מחסידי ראדומסק [=הרה"ח אלי' דוד היינריך ז"ל], ובידו הייתה "חזקה" להכין עבור לולבו של מרן את ה"קאָשיקל" (=כן נקרא בפי רבנו, ולא כפי שרגילים לקרוא אותו כיום), הנ"ל היה בעל "ידי זהב" ועשה זאת מכל הלב. ה"קאשיקל" היה מחולק כפי מנהג האריז"ל לשלוש כיסים, מצד ימין הדס וערבה, מצד שמאל גם כן, ואלו בכיס האמצעי הדס אחד בלבד.

באופן כללי ניתן לומר, כי בכל עיסוקו של מרן זצ"ל בנושא מצוות ארבעת המינים, נעשה כל דבר תחת ידו במתינות נפלאה וברגשי קודש, כל דבר נעשה עם כל ה"חיות". אשרי עין ראתה זאת!

בברכת

שבת שלום ומבורך

גמר חתימה טובה

ופתקה טובה